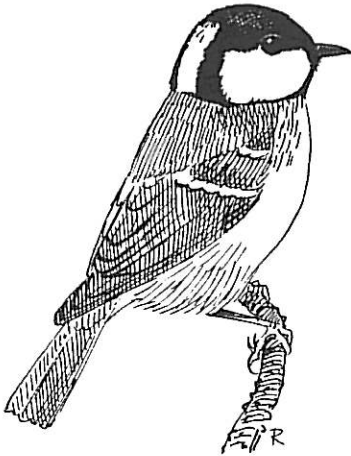

Svartmeis *Parus ater*

Global utbredelse

Svartmeisa er utbredt over hele den palearktiske region. I Europa mangler den bare i Island og de nordligste delene av Fennoskandia.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Svartmeisa er utbredt i barskogsområder over mesteparten av landet nord til Tromsø. I Sør-Norge er forekomsten jevnest og tettest innenfor granas naturlige utbredelsesområde på Sørlandet, Østlandet og i Trøndelag. Tilsynelatende liten utbredelse i Sogn og Fjordane og deler av Hedmark må nok i hovedsak tilskrives dårlig dekning.

Når det gjelder Nord-Norge, fører den dårlige dekningen til at Atlas-kartet ikke gir et korrekt bilde av artens forekomst. I Nordland hekker svartmeisa regulært over mesteparten av fylket helt nord til Narvik, men bestandstettheten blir markert mindre nord for Fauske (K.A. Meyer og K.-B. Strann pers. medd.). Ifølge Haftorn (1971) var det ikke påvist hekking i Troms før 1970. På slutten av 1980-tallet er svartmeisa konstatert hekkende noen få steder i fylket med Tromsø by som den nordligste lokaliteten (K.-B. Strann pers. medd.). Fra Finnmark foreligger det ingen observasjoner som tyder på hekking.

Sammenlignet med Haftorn (1971) har svartmeisa tydelig utvidet sitt hekkeområde nordover i landet i løpet av de siste 20 årene. Hekking i marginalområder for arten opptrer særlig markert etter store invasjonjer. Det gjenstår å se om f.eks. svartmeisas forekomst i Troms vil bli av lengre varighet.

Svartmeisa er en typisk barskogsfugl med klar preferanse for granskog. Den hekker også i furuskog og blandingsskog med innslag av løvtrær, men tettheten her er betydelig lavere enn i ren granskog og grandominert blandingsskog. Unntaksvis kan den hekke i ren løvskog (Haftorn 1971). Svartmeisa krever ikke større, sammenhengende skogområder og kan f.eks. hekke i små skogholt og mindre treklynger, fortrinnsvis av gran, både i løvskogdominerte områder og i tilknytning til hager og parker.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Bestanden er anslått å ligge i intervallet 100.000-500.000 par, og svartmeisa er med det en av våre mest tallrike meisearter ved siden av kjøttmeis og granmeis. Bestanden varierer imidlertid betydelig fra år til år.

Den svenske bestanden er av Koskimies (1992) anslått til 200.000-500.000 par, den finske til 50.000-100.000 par, og den danske til 50.000-200.000 par. Den finske bestanden vurderes å være i framgang, i de to andre landene synes situasjonen å være rimelig stabil.

Svartmeisa er med sin sterke tilknytning til gran og evne til å hekke også i relativt ung skog ikke så sterkt negativt påvirket av moderne skogbruk som f. eks. toppmeis og lappmeis. Disse forhold sammen med økt granplanting på Vestlandet og i Nord-Norge tilsier at bestanden er økende. Det er imidlertid påkrevd med omfattende undersøkelser for å kvantifisere dette nærmere.

Hekkebiologi

I de tidligste områdene starter svartmeisa eggleggingen i midten/slutten av april, unntaksvis i begynnelsen av måneden. To kull er relativt vanlig i de sørlige delene av landet. Svartmeisas vårsang er karakteristisk, og arten er lett å påvise som hekkefugl. Fordi den hekker så tidlig, kan den imidlertid være oversett i en del områder under Atlas-arbeidet.

Svartmeisa er — i likhet med kjøttmeisa — ikke så sterkt avhengig av naturlige hulrom i trær. Den er samtidig den av meisene som hyppigst hekker på bakken, f.eks. under trerøtter og steiner, i bergsprekker o.l. Den hekker dessuten villig i fuglekasser, og er meget tillitsfull ved reiret.

Trekkforhold

Svartmeisa er overveiende stand- og streiffugl, men kan enkelte år foreta massive, invasjonartede utflytninger mot vest og sør. I slike år trekker også en god del svartmeiser ut av Norge (Haftorn 1971).

Kjell-Ove Hauge

Svartmeis *Parus ater*

- 494 ● Konstatert hekking
- 179 ● Sannsynlig hekking
- 282 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

